

[Vasco van der Boon](#) en [Bas Knoop](#)

Een minister die zich met het voer van de koeien bemoeit? Dat gaat boeren én milieuactivisten te ver

Dinsdag verloopt het ultimatum van de Farmers Defence Force (FDF) aan landbouwminister Schouten. Als de bewindsvrouw haar voermaatregel niet intrekt, starten de boeren hun tractoren weer. De kans dat dat gebeurt is reëel, omdat Schouten al liet weten hun eis naast zich neer te leggen. Waar draait deze ruzie om?

Overleg tijdens het boerenprotest in Zwolle op 10 juli tegen de veevoermaatregel. Een distributiecentrum van Albert Heijn werd geblokkeerd. Veehouders gaan waarschijnlijk dinsdag weer op pad. Foto: Marcel van den Bergh/Hollandse Hoogte

In het kort

Dinsdag verloopt ultimatum boeren aan landbouwminister Schouten om voermaatregel in te trekken.

Niet alleen militante boeren, maar een breed en bont gezelschap is tegen Schoutens plan.

Schouten vindt alternatieven oncontroleerbaar, maar Schoutens plan zal falen, zeggen critici.

'Nederland, werk volgende week woensdag massaal thuis!' Met die opvallende oproep kondigde de radicale boerenorganisatie Farmers Defence Force (FDF) deze week een nieuwe landelijke actiedag aan op woensdag 22 juli. Hinder is niet uitgesloten, klonk het dreigend.

Veehouders protesteren al weken verspreid door het land tegen een omstreden veevoermaatregel van landbouwminister Carola Schouten. FDF stelde de ChristenUnie-minister zelfs een ultimatum: als Schouten haar maatregel niet vóór komende dinsdag intrekt, starten

de boeren hun tractoren weer. De kans dat dat gebeurt, is reëel. Schouten heeft al laten weten deze eis naast zich neer te leggen.

Het zijn dit keer niet alleen de militante veeboeren van FDF die ageren tegen de stikstofaanpak van het kabinet. De voermaatregel roept ook verzet op bij gematigde geledingen in de landbouwsector, dierenartsorganisatie KNMvD en linkse oppositiepartijen als GroenLinks en Partij voor de Dieren. Zelfs milieuactivist Johan Vollenbroek, de man die met zijn organisatie Mobilisation for the Environment het oude stikstofbeleid van het kabinet met succes aanvocht bij de Raad van State, is tegen.

Waar draait deze ruzie om?

Eiwitdieet

Schouten wil vanaf 1 september vier maanden lang minder eiwit toestaan in het krachtvoer voor koeien. Dat moet de stikstofuitstoot uit mest verlagen en zo nog dit jaar ruimte creëren voor de bouw van 75.000 woningen en zeven grote infraprojecten. Het gaat om een 'wettelijke, individueel handhaafbare verplichting' voor boeren om hun stikstofuitstoot te verkleinen, schreef Schouten eerder aan de Kamer.

Zij hoopt daarmee te voldoen aan de eis die de Raad van State mei vorig jaar stelde aan het toekomstige stikstofbeleid: het moet handhaafbaar en controleerbaar zijn. Alleen de belofte minder stikstof uit te stoten, waar het ministerie tot mei 2019 genoeg mee nam, volstaat niet meer.

Melkveehouders zien dit verplichte 'eiwitdieet' als een aantasting van hun vakmanschap

Maar melkveehouders zien dit verplichte 'eiwitdieet' als een aantasting van hun vakmanschap. Niet de overheid, maar boeren zelf bepalen wat zij hun koeien voeren. De agrariërs, gesteund door dierenartsen, wijzen bovendien op risico's voor de diergezondheid. Het maximeren van het eiwitgehalte in krachtvoer maakt het onmogelijk via het voer de gezondheid van individuele koeien bij te sturen, stellen zij.

Hapsnapgedoe

'We zijn het met de agrarische sector eens dat dit geen structurele oplossing is voor het stikstofprobleem en de voermaatregel te veel ingrijpt in het opereren van een agrarisch bedrijf', zegt milieuactivist Vollenbroek. Hij noemt de maatregel 'hapsnapgedoe', waar de sector terecht tegen protesteert.

Hoe breed het protest leeft, blijkt ook uit het standpunt van het Netwerk Grondig. De duizend veeboeren die lid zijn, gelden als 'schoon' omdat ze grondgebonden en minder intensief werken in 'een gesloten kringloop' met weinig of geen kunstmest of krachtvoer. 'Daardoor hebben wij geen stikstofprobleem', legt waarnemend voorzitter Diana Saaman uit. 'Van de voermaatregel van Schouten hebben wij dus ook geen last.'

En toch keert ook Netwerk Grondig zich tegen het eiwitdieet. 'Uit solidariteit met de intensieve veehouderijen die hier wel last van krijgen. Het is een principekwestie', legt Saaman uit. 'Boeren willen geen minister die zich met het voer van hun koeien bemoeit.'

'Brabantse boeren kunnen eenvoudig extra eiwitrijk voer uit België halen en de boeren in Gelderland gaan naar Duitsland'

De waarnemend voorzitter van Netwerk Grondig noemt de voermaatregel van Schouten 'een papieren oplossing' die makkelijk te omzeilen is. Als zo veel boeren in de verzetstand staan, is ook Schoutens plan moeilijk handhaafbaar, voorspelt zij. 'Brabantse boeren kunnen eenvoudig extra eiwitrijk voer uit België halen en de boeren in Gelderland gaan naar Duitsland.' Onbegonnen werk dat te controleren, concludeert Saaman.

Tikkie nerveus

De minister is volgens directeur Henk Flipsen van voerfabrikantenvereniging Nevedi 'een tikkie nerveus', omdat ze geen tweede keer nat wil gaan bij de Raad van State als milieugroeperingen weer gaan procederen. Maar het is wat hem betreft de vraag of de minister stikstofvermindering juridisch kan afdwingen. 'Je moet daartoe vooraf garanties afgeven, daarin zit het probleem. Je kunt niet achteraf constateren of het goed ging', aldus Flipsen.

In het alternatieve plan van de sector voor 3% eiwitvermindering in het veevoer, dat de minister twee weken geleden afwees, zouden de voerfabrikanten het ministerie maandelijks overzichten leveren van de hoeveelheid eiwit in het geleverde veevoer. Die monitoring is geen probleem, stelt de Nevedi-directeur. 'Dat doen we nu zelf ook al voor het maatwerk in het mengvoer dat wij boeren leveren.'

Zet er een accountant op

De leden van zijn brancheorganisatie hebben een vrijwel compleet beeld van het krachtvoer dat de 16.000 Nederlandse melkveehouders hun koeien voorzetten. Dat is om te rekenen naar stikstof. 'Bij de aanpak van het fosfaatvraagstuk deden wij precies hetzelfde en dat accepteerde het ministerie wel', zegt Flipsen. 'Laat ons nu die monitoring doen', zegt hij. 'Zet er desnoods een accountant op, en laat de NVWA (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, red.) steekproeven doen.'

Of de maatregel van Schouten beter te handhaven is, betwijfelt Flipsen. Het ministerie werkt met een matrix van drie grondsoorten en drie soorten bedrijfsvoering. In een van de resulterende negen vakjes moet een veehouder passen. Bij elk vakje hoort een maximum eiwit in het voer. Vanaf 1 september mogen boeren geen voer hebben met meer eiwit. 'Controletechnisch bijna niet te doen', volgens Flipsen.

Ook Rudy Rabbinge, landbouwhoogleraar en voormalig lid van de commissie-Remkes - het adviescollege over de stikstofproblemen -, heeft een hard hoofd in de handhaafbaarheid van de maatregel. Volgens hem bestaat er een 'grote kans' dat boeren de voermaatregel van Schouten proberen 'te ontlopen'. 'Er zijn duizenden boeren die gecontroleerd moeten worden door de NVWA, die al met personele problemen kampt. Niet te doen. Als boeren stiekem een zakje soja toevoegen aan het dieet, merkt niemand dat op.'

Donkere wolk

De frustratie bij veel agrariërs is 'vooral het gevolg van de enorme onzekerheid die boeren boven het hoofd hangt', zegt stikstofdeskundige Jan Willem Erisman. 'Het ontbreekt boeren aan langetermijnperspectief. In de verte hangt een donkere wolk, maar de boeren weten niet wat voor een bui het wordt.'

Erisman wijst erop dat het kabinet er vijftien maanden na de vernietigende stikstofuitspraak van de Raad van State nog niet in is geslaagd structurele oplossingen te presenteren voor het stikstofprobleem. 'Dat was wel de opdracht die de rechter de politiek meegaf: kijk eerst naar de lange termijn.'

Door de stroperige politieke besluitvorming komt er 'enorme druk te staan op de korte termijn', om zo toch de vergunningverlening voor de bouw op gang te kunnen houden. 'Het voerspoor is dan een van de weinige maatregelen die snel te nemen zijn en juridisch handhaafbaar zijn', zegt Erisman, die eveneens lid was van de commissie-Remkes. 'Maar zo'n ingreep in het ondernemerschap van de boer kan de politiek alleen doen in harmonieus overleg met de sector. Die harmonie is ver te zoeken.'

Inkrimping veestapel

GroenLinks-Kamerlid Laura Bromet ziet de discussie over het voerspoor hoofdschuddend aan. 'De coalitie is verlamd door tegenstellingen. CDA en VVD blijven iedere fundamentele verandering in de veehouderij afwijzen. Dan krijg je dit soort rug-tegen-de-muurmaatregelen, terwijl ook het kabinet weet dat een forse inkrimping van de veestapel noodzakelijk is om het stikstofprobleem op te lossen en onze natuur beter te beschermen.'

'Er is een sterke relatie tussen het eiwitgehalte in veevoer en de uitstoot van ammoniak'

Boeren ontkomen er niet aan om op termijn minder krachtvoer te gebruiken, stelt ook stikstofhoogleraar Erisman. 'Er is een sterke relatie tussen het eiwitgehalte in veevoer en de uitstoot van ammoniak. Voor een optimale melkproductie krijgen koeien gemiddeld genomen meer eiwit gevoerd dan strikt noodzakelijk. Om de ammoniakuitstoot terug te dringen, moeten we toe naar een systeem waarin koeien minder melk produceren en boeren een hogere prijs krijgen voor hun melk.'